

Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler / Telefon:

Trine Reitan, +47 99 29 06 01

Vår dato:

11.12.2015

Vår ref.:

15/379- 3

Deres dato:**Deres ref.:**

HØRINGSUTTALELSE – ADVOKATLOVUTVALGETS UTREDNING MED FORSLAG TIL NYTT REGELVERK FOR ADVOKATER OG ANDRE SOM YTER RETTSLIG BISTAND

Statens havarikommisjon for transport (SHT) viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementets av 13. mai 2015 angående høring om Advokatlovutvalgets utredning med forslag til nytt regelverk for advokater og andre som yter rettslig bistand.

SHT viser til vedlagte brev av 5. mars 2014 til Advokatlovutvalget der SHT har gitt innspill til gjennomgangen av reglene om advokaters taushetsplikt og begrensninger i denne. Utvalget ønsket innspill fra SHT blant annet for å identifisere behovet for de aktuelle unntakene som gjelder for SHT, i hvilken utstrekning de benyttes i praksis osv. Vi understreket der viktigheten av at det ikke gjøres endringer i gjeldende regelverk på dette området. Imidlertid merker vi oss at utvalget konkluderer med det motsatte, at betenkelighetene ved å gjøre unntak fra taushetsplikten overfor SHT, veier tyngre enn fordelene ved unntaket. Utvalget foreslår at bestemmelsene i jernbaneundersøkelsesloven, luftfartsloven, vegtrafikkloven og sjøloven som fastsetter opplysningsplikt og unntak fra taushetsplikt, ikke tas inn i bestemmelsen i lovutkastet som regulerer i hvilke tilfeller det skal gjøres unntak fra advokaters taushetsplikt.

I tillegg til vedlagte innspill vil vi understreke og bemerke følgende til pkt. 15.7.4.13 om unntak fra advokaters taushetsplikt i høringsnotatet:

SHT er en uavhengig offentlig undersøkelseskommissjon. Mandatet til SHT er å undersøke ulykker og hendelser innenfor luftfarts-, jernbane-, vei- og sjøfartssektoren, og formålet med undersøkelsene er å utrede forhold som antas å ha betydning for å forebygge transportulykker. SHT skal ikke ta stilling til sivilrettslig- eller strafferettslig skyld og ansvar. Luftfartsloven § 12-16, jernbaneundersøkelsesloven § 14, vegtrafikkloven § 47 og sjøloven § 47 gjør alle unntak for taushetsplikt ved undersøkelseskommissjonenes innhenting av opplysninger. Etter disse hjemlene plikter enhver på forlangende å gi SHT de opplysninger den sitter inne med om forhold som kan være av betydning for undersøkelsen. Forpliktelsen gjelder uten hensyn til taushetsplikt som ellers påhviler vedkommende.

Bakgrunnen for reglene om utvidet forklaringsplikt er å gjøre det klart at undersøkelsesmyndigheten skal ha rett til å motta opplysninger uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder for f.eks. advokater, leger, tannleger etc. Man snakker derfor om en utvidet forklaringsplikt for kommisjonen. Lovgivers formål med bestemmelsen er klart og tydelig uttalt i forarbeidene (Ot. prp 50 2004-2005 A. Om lov om varsling, rapportering og undersøkelse av jernbaneulykker og jernbanehendelser m.m. (jernbaneundersøkelsesloven) B. Om lov om endringer i lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) C. Om lov om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven)). Når det gjelder sjøulykker er det samme kommunisert i Ot.prp. nr. 78 (2003-2004) som omfatter lovendringer som skal legge til rette for at sjøulykker skal undersøkes av SHT.

For å kunne utføre arbeidet i henhold til vårt mandat, er vi avhengig av at alle relevante opplysninger kommer frem. Det er derfor avgjørende at opplysningsplikten går foran enhver taushetsplikt, herunder advokaters taushetsplikt. Grunntanken er at forklaringsplikten skal skje innenfor et ikke-straffende miljø.

Utvalget viser til at det har vært en debatt i offentligheten om bruken av ulykkesanalyse-rapporter i straffesaker og sivile saker, og at slik bruk av rapporter fra SHT ville øke rekkevidden av bruken av innhentede opplysninger. SHT vil bemerke at denne debatten omhandlet Statens vegvesens ulykkesanalysegruppes rapporter (UAG-rapporter) som er knyttet til trafikksikkerhetsarbeidet internt i Statens vegvesen. Selv om UAG rapportene også har som formål å forbedre sikkerheten, bistår Statens vegvesen også politi og påtalemyndighet og deler sin informasjon med disse. SHT's uavhengige undersøkelser skal ha klart skille til politiets etterforskning og påtalemyndighetenes rettsoppfølging, og hvor vernet mot selvinkriminering av de involverte står sentralt. Det er derfor et lovfestet forbud mot å bruke opplysninger undersøkelsesmyndigheten (SHT) mottar i medhold av opplysningsplikten som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene. Det samme forbudet gjelder for sanksjoner fra arbeidsgiver, med noen unntak. Statens vegvesen har heller ikke de samme hjemlene som SHT når det gjelder forklarings- og taushetsplikt og SHT's rapporter er offentlige. SHT ser derfor ikke at man kan sammenligne bruken av våre rapporter med UAG-rapportene.

Det er viktig at den utvidede forklaringsplikten ikke blir satt under press, og vi forutsetter at vektingen av relevante hensyn ble grundig vurdert av lovgiver gjennom de aktuelle forarbeidene. SHT vil på bakgrunn av dette understreke viktigheten av at det ikke gjøres endringer i gjeldende regelverk på dette området.

Vennlig hilsen

William J. Bertheussen
Direktør

Trine Reitan
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Mottakere:
Justis- og politidepartementet

Vedlegg:1

Statens
Havarikommisjon
for Transport

Justis- og politidepartementet
Advokatlovutvalget
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler/Innvalgstelefon:

Trine Reitan, +47 63 89 63 05

Vår dato:

05.03.2014

Vår ref.:

14/107- 2

Deres dato:

Deres ref.:

Henrik W. Smiseth

ADVOKATLOVUTVALGET - OM ADVOKATERS TAUSHETSPLIKT OG HAVARIKOMMISJONENS RETT TIL OPPLYSNINGER

Statens havarikommisjon for transport (SHT) viser til telefonsamtale og e-post mottatt 12. februar 2014 fra sekretær for advokatlovutvalget Henrik W. Smiseth, angående advokatlovutvalgets gjennomgang av reglene om advokaters taushetsplikt og begrensninger i denne. Utvalget ønsker innspill fra SHT blant annet på å identifisere behovet for de aktuelle unntakene som gjelder for SHT, i hvilken utstrekning de benyttes i praksis osv.

Generelle bemerkninger:

SHT er en uavhengig offentlig undersøkelseskommissjon. Mandatet til SHT er å undersøke ulykker og hendelser innenfor luftfarts-, jernbane-, vei- og sjøfartssektoren og formålet med undersøkelsene er å utrede forhold som antas å ha betydning for å forebygge transportulykker. SHT skal ikke ta stilling til sivilrettslig- eller strafferettslig skyld og ansvar.

Luftfartsloven § 12-16, jernbaneundersøkelsesloven § 14, vegtrafikkloven § 47 og sjøloven § 47 gjør alle unntak for taushetsplikt ved undersøkelseskommissjonenes innhenting av opplysninger.

Etter disse hjemlene plikter enhver på forlangende å gi havarikommisjonen de opplysninger den sitter inne med om forhold som kan være av betydning for undersøkelsen. Forpliktelsen gjelder uten hensyn til taushetsplikt som ellers påhviler vedkommende.

Bakgrunnen for disse reglene er å gjøre det helt klart at undersøkelsesmyndigheten skal ha rett til å motta opplysninger uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder for f.eks. advokater, leger, tannleger etc. Man snakker derfor om en utvidet forklaringsplikt for kommisjonen. Lovgivers formål med bestemmelsen er klart og tydelig uttalt i forarbeidene (Ot. prp 50 2004-2005 A. Om lov om varsling, rapportering og undersøkelse av jernbaneulykker og jernbanehendelser m.m. (jernbaneundersøkelsesloven) B. Om lov om endringer i lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) C. Om lov om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven)). Det er også tatt uttrykkelig stilling i forarbeidene til at rekkevidden av bestemmelsene skal være sammenfallende innenfor de forskjellige transportgreinene. Når det gjelder sjøulykker er det samme

kommunisert i Ot.prp. nr. 78 (2003-2004) som omfatter lovendringer som skal legge til rette for at sjøulykker skal undersøkes av havarikommisjonen.

For at målsettingen om å få inn flest mulig opplysninger skal nås, er det etter SHTs syn viktig å ha bestemmelser om utvidet forklaringsplikt. Dette fremgår også av nevnte forarbeider. Det fremgår videre av forarbeidene at det samtidig er viktig å ha bestemmelser som verner dem som forklarer seg mot ubehagelige konsekvenser i form av for eksempel straffeforfølging som følge av avgitte forklaringer, samt å ha regler som pålegger undersøkelsesmyndigheten taushetsplikt. Den utvidede forklaringsplikten må med andre ord sees i nær sammenheng med bl.a. reglene om taushetsplikt for undersøkelsesmyndigheten. De som utfører arbeid for undersøkelsesmyndigheten skal underlegges taushetsplikt etter strengere taushetsregler i særlovgivningen, dersom de mottar opplysninger fra personer som selv er underlagt en slik strengere taushetsplikt. Det typiske eksemplet her er en lege som er underlagt taushetsplikt etter lov om helsepersonell.

Aktuelle problemstillinger:

Hva er den praktiske anvendelsen av opplysningspliktbestemmelsen når det gjelder opplysninger underlagt advokaters taushetsplikt?

For å synliggjøre anvendelsen av ovennevnte bestemmelse følger en stikkordsmessig oversikt over de forskjellige fasene i SHTs arbeid fra SHT får et varsel om en ulykke eller hendelse til rapportutgivelse.

1. Vakthavende havariinspektør i SHT mottar telefonisk varsling om at ulykke eller hendelse har inntruffet (24-timers beredskapsvakt)
2. SHT avgjør avhengig av sakens natur om den skal undersøkes eller om den skal overføres til en annen instans
3. Dersom saken skal undersøkes utpekes en havariundersøkelsesleder. - Utrykning til havaristedet og oppnevning av ressurspersoner ved behov
4. SHT mottar rapporteringsskjema fra fartøysjef/operatør/politi
5. Berørte parter orienteres om at undersøkelse vil bli iverksatt
6. Undersøkelsen omfatter:
 - . Kartlegging av faktiske forhold
 - . Sikkerhetsundersøkelse
 - . Vurdering av behov for sikkerhetstilrådinger
7. Utkast til rapport om ulykke eller hendelse utarbeides og sendes på høring til berørte parter
8. SHT mottar bemerkninger og justerer eventuelt rapporten
9. Endelig rapport avgis
10. Rapporten publiseres på SHTs nettsider

I løpet av prosessen har undersøkelsesmyndigheten behov for å innhente fakta, analysere disse, konkludere og eventuelt gi tilrådninger på dette grunnlaget. I alle fasene men spesielt i informasjonsinnhentingfasen, benytter vi oss av den utvidede forklaringsplikten. Plikten er helt avgjørende for å kunne gjennomføre arbeidet. For at SHT skal få arbeide systematisk og uavhengig er utkast til rapporten unntatt offentlighet.

Hvilke opplysninger er det som typisk innhentes?

Alle opplysninger som er relevante i forbindelse med den aktuelle ulykken innhentes. SHT skal ha "alle dører åpne" og tilstreber å ikke være forutinntatt. Vi går derfor ofte bredt ut i oppstartsfasen av undersøkelsen. På denne måten sikres flest mulig opplysninger som kan belyse ulykken.

Hvilke opplysninger som typisk innhentes avhenger av hvilken transportgrein og hva slags type ulykke det dreier seg om. Opplysninger knyttet til tekniske årsaker, fysiske funn, menneskelige faktorer, sikkerhetsledelse og organisatoriske forhold, helse, miljø og sikkerhet og kvalitetssikring kan være aktuelle. Mest praktisk her er kanskje opplysninger fra advokater som arbeider for en involvert organisasjon og som sitter på taushetsbelagte opplysninger som kan være relevant for undersøkelser. På sjøområdet stiller for eksempel ofte rederiet med advokater som representerer organisasjonen. Det har også vært tilfeller hvor det har vært innhentet opplysninger fra styremøter/styremedlemmer for blant annet å kartlegge sikkerhetskultur i selskap. I disse tilfellene er ofte også organisasjonens advokater av interesse. Det kan også være at involverte lar seg bisitte av advokat under sin forklaring. I kraft av sin stilling kan advokaten ha taushetsbelagte relevante opplysninger.

Hvilken betydning har det for undersøkelseskommisjonens arbeid at opplysningsplikten går foran akkurat advokaters taushetsplikt?

Skal SHT kunne utføre arbeide i tråd med sitt mandat, er vi avhengig av at alle aktuelle opplysninger kommer frem. Det er derfor avgjørende for at SHT skal kunne utføre sitt arbeid at opplysningsplikten går foran enhver taushetsplikt, herunder advokaters.

SHT har forvaltet den utvidede forklaringsplikten i mange år på en hensiktsmessig måte og i tråd med lovgivers intensjoner. Det har gitt SHT troverdighet og tilsvarende åpenhet fra berørte parter. SHT er avhengig av å bevare tilliten de involverte har til systemet og SHTs arbeid. Grunntanken er at forklaringsplikten skal skje innenfor et ikke-straffende miljø, og at mottatt informasjon skal behandles konfidensielt. Kilder vil, så langt det er mulig, anonymiseres i rapporter og kun informasjon som er nødvendig for å forklare ulykken og bedre sikkerheten anvendes i rapporten.

Kunne unntaket fra advokaters taushetsplikt ha vært begrenset til visse typer opplysninger?

Taushetsplikten er i utgangspunktet allerede begrenset til opplysninger som SHT anser er av betydning for undersøkelsen. SHT mener at dette er en hensiktsmessig avgrensning av plikten. Slik SHT ser det er det vanskelig å forutse hvilke opplysninger man trenger i den aktuelle undersøkelsen, og en ytterligere avgrensning vil hemme SHTs arbeid.

Avsluttende bemerkninger:

På bakgrunn av ovennevnte vil SHT avslutningsvis understreke viktigheten av at det ikke gjøres endringer i gjeldende regelverk på dette området. SHT kan ikke se grunner som setter advokater i en særstilling i forhold til andre profesjoner som har taushetsplikt i denne sammenheng.

Vennlig hilsen

William J. Bertheussen
Direktør

Trine Reitan
Seniorrådgiver

Mottakere:
Justis- og politidepartementet